

Ülesanne #4a: Pst!

Kuulake, mis hääli koolimaja teeb
või kuidas hääled koolimajas kõlavad.

Arhitektuur on ruumiline kunst. Seda ei naudita ainuüksi silmadega, vaid kuulatakse kõrvadega, ollakse sellega kontaktis jalgade (põrand, tänavad) või käte (ukselõngid) vahendusel, kogetakse seda läbi tegevuste, mida see võimaldab või soodustab. Seekordses ülesandes on meie mõõteriistaks kõrv.

Hääli on, nagu arhitektuuri, ruumiline nähtus. Inimhäälele annab kõla suuõõs, huultelt lendu tõusnud sõnad kajavad vastu seintelt, laelt, põrandalt, laudadelt, kappidelt, treppidelt. Iga hoone on ühtaegu ka kõlakast – natuke nagu kitarri "keha", mis annab kitarrikeelte vibreerimisele hääle. Hooned ei toimi alati nii hästi kui selleks otstarbeks loodud muusikariistad, kuid neil on kindlasti oma kõla.

Ja ka oma hääli. Miski mühiseb, miski suriseb, miski undab, miski kääksub, miski nagiseb . . . Igal hoonel on oma repertuaar, mida ta kuuldavale suudab tuua.

Soojendusharjutus kõrvadele

Soojenduseks ja teemale häälestumiseks võib teha ühe lihtsa ja põneva harjutuse. Ülesande materjalide hulgas on kolm helifaili. Säätige end mõnda mõnusasse ruumi, kus on mugav kuulata. Võimalusel kasutage head helisüsteemi (midagi suuremat ja paremat kui harilikud arvutikõlarid). Looge endale keskkond, kus on lihtne kõrvade abil süveneda. Proovige näiteks ruumi pimendada ja silmad kinni panna. Pange heliklipid mängima. Keskenduge sellele, mida kuulete, laske mõtted vabaks ja uurige, millised ruumid või keskkonnad teie silme ette sellise muusika taustal kerkivad. Milline võiks olla selle muusika ruum?

Helifailid on kuulatavad kodulehel, nende taga peituvad teosed aga avaldatud eraldi tekstifailis heliklippidele_saateks.pdf (seda vaadake alles siis, kui kõik on kuulatud ja muljed jagatud).

Peale iga loo kuulamist võtke leht paberit ja proovige oma peas kujuteldud ruumid paberile panna. Kasutada võib sõnu, skeeme, visandeid, kui aega on, võib ka joonistada põhjalikuma pildi. Tutvustage üksteisele oma mõtteid ja muljeid – see on väga põnev, kui erinevalt või kui sarnaselt inimesed võivad midagi kogeda!

Kui kõrvad on üles soojendatud, võib jätkata ühega kahest variandist: uurida koolimaja poolt tekitatavaid hääli või ise loodud hääle kõla ja mõju koolimajas.

4.1 Koolimaja hääled

Iga koolimaja teeb häält. Suur osa häältest tekib koorina või bändina – koos inimestega, kes koolimajas liiguvad. Uurida võib igapäevaseid, tavalisi hääli (jalgade sahinat või müdinat treppidel, toolide nihutamist lauale lähemale tunni alguses / lauast eemale tunni lõpus, uste kääksumist, põranda nagisemist jne). Mõnda häält teeb koolimaja ka omapäi (näiteks ventilatsioon mähiseb, automaatkardinad laskuvad alla / tõusevad üles vmt). Oluline on, et nende häälte tekkimist ei ole uurija ise mõjutanud (uurija ise häält ei tekita ega palu ka teistel häält teha). Need hääled on koolimajas lihtsalt igapäevaselt olemas. Uurija peab olema piisavalt tähelepanelik, et neid märgata.

4.2 Hääled koolimajas

Teine variant on uurida koolimaja akustilisi omadusi: kuidas ise loodud erinevad hääled siin kõlavad? Millise meeleolu loovad? Kuidas kuulajatele mõjuvad? Kuidas ruumi muudavad? Millised on koolimaja kõige põnevamalt kõlavad kohad?

Võib laulda või teha muusikat, aga julgustan proovima ka hääli, mida tavaliselt pole põhjust kuuldavale tuua. Kuidas kajab karjatus? Kuhu kostab huige? Mismoodi mõjub sosin? Lühemaid, improviseeritud hääli on lihtsam samaaegselt uurida (laulu lauldes peab keskendumas sõnadele, tempole, häälekõrgusele – tuleb osata palju rohkemat korraga tähele panna, see on keeruline). Improviseeritud, ennekuulmatud hääled on põnevad ka kuulajale (temagi tähelepanu ei röövi näiteks laulusõnad, vaid tal on lihtne kuulata häält ja selle mõju ruumis).

Uurimistulemuste esitamine

Avastatud või uuritavad hääled lindistage, valige neist põnevamad ja lõigake need kokku üheks lühikeseks helifailiks (näiteks minutipikkuseks). Lisaks failile kirjutage ka mõni lause sellest, mida uurisite, mida avastasite ja milliseid hääli ning millises koolimaja osas salvestusel kuuleme. Kui leiate eriti põnevalt kõlava ruumi, tasub sellest ka foto lisada.

Mõned märkmed veel

1. Soovi korral võib teha ka ülesande mõlemad osad (4.1 ja 4.2).
2. Heli võib proovida ka sõnana üles kirjutada (kas uksekääks võiks kõlada näiteks nii: krrrgiiiiäääää?).
3. Ülesande teise variandi (4.2) puhul tasub meeles pidada, et oluline ei ole vaid hääletegija roll, vaid ka kuulaja roll (niisama lärmamisest ei ole tulu, häält tuleb teha pigem ükshaaval ning osata seda kuulata ja selle mõju märgata).

Kõlapinda teie ideedele!

[videonäited järgmisel lehel]

Temaatilisi videonäiteid:

Näide #1

Efterklang – Piramida, trailer

<https://www.youtube.com/watch?v=uiKK7ehFYtA>

Taani bändi Efterklang muusikud ronivad koos salvestustehnikaga tühja mahutitünni mahajäetud Piramida-nimelises endises vene söekaevandusasulas Spitsbergeni saarel Norrale kuuluvas Svalbardi saarestikus. Järgmisel hetkel hakkab pilt koos muusikaga mängima ja saame aimu, kuidas bänd leitud helisid oma lugudesse on laenanud.

Näide #2

The Wikisinger

Vikilaulja

<https://vimeo.com/132408379>

Joachim Müllner laulab sama laulu viieteistkümnes erinevas ruumis. Kuula, kuidas keskkond laulu kõla mõjutab!

Näide #3

Architecture and sound

Arhitektuur ja heli

<https://www.youtube.com/watch?v=rz6LTPk1ByI> või

<https://www.youtube.com/watch?v=NxquodsMQqE>

Austria elektroonilise muusika tegijad Herbert Gollini ja Helmut Wolfgruber loovad muusikat mängides Viini kaasaegse kunsti muuseumil MUMOKil. Esimeses videoklipis on näha nende katsetused muuseumi basaltkivist fassaadil, teises klipis saab kuulda miksitud versiooni.

#4

Huvi korral soovitan vaadata ka **David Byrne'i TED-loengut** sellest, kuidas arhitektuur on mänginud rolli muusika arengus (loeng on inglise keeles):

<https://www.youtube.com/watch?v=Se8kcnU-uZw>